

**Президенту України
Володимиру Зеленському**

**Секретарю Ради Національної
Безпеки та Оборони України
Олександрю Данилюку**

Спільна заява професійних асоціацій учасників фондового ринку та товарних бірж

Саморегулівні організації, які об'єднують всіх ліцензованих учасників фондового ринку України (233 торговця цінними паперами, 189 депозитарних установ, 295 компаній з управління активами), та об'єднання електронних та біржових майданчиків (товарні біржі) висловлюють Вам свою глибоку повагу та звертаються щодо наступного.

Інвестиційна спільнота України підтримує та вкрай зацікавлена у рішучих кроках влади, спрямованих на реформування та розвиток фінансового сектору України та ринку капіталу зокрема. Разом з тим, ми змушені констатувати, що за останні роки кількісні показники та зовнішні оцінки, що характеризують розвиток, конкурентність, ліквідність та інвестиційну привабливість національного ринку капіталу, стрімко погіршуються.

Основною причиною такого стану ринку вбачається неякісний рівень регулювання ринку капіталу, але не в частині недостатності повноважень у Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), а в несистемному та вибірковому виконанні вже існуючих.

За останні 4 роки керівництво НКЦПФР остаточно втратило довіру учасників ринку капіталу, інвесторів та продемонстрували всім: ігнорування інтересів національних емітентів та інвесторів, введення в оману депутатів і міжнародних експертів щодо стану та потреб фондового ринку, неякісний рівень імплементації європейської правової основи, винятково каральний характер регулювання, впровадження не передбачених чинним законодавством процедур при отриманні ліцензій та реєстрації емісій цінних паперів тощо, які несуть корупційні ризики, конфлікт інтересів у діяльності та абсолютну відсутність діалогу з учасниками ринку разом з їх публічною дискредитацією.

Згідно опублікованим в ЗМІ результатам журналістських розслідувань, є питанні і до ділової репутації окремих посадових осіб НКЦПФР, які призначені на посади Указами Президента України.

Стисло про підтверджуючі факти.

У 2015 р. Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року було зафіксовано зобов'язання регуляторів фінансового ринку по

отриманню статусу Advanced Emerging для фінансового ринку України. Але за 4 роки діяльності, або скоріш бездіяльності, маємо інший результат - Україна не представлена навіть у листі очікування на найгірший рівень класифікації FTSE - Frontier Market, а про Advanced Emerging взагалі можна забути.

За оцінками розвитку фінансового ринку та регулювання фондових бірж (за методикою розрахунку Індексу глобальної конкурентоспроможності) Україна посідає одне з останніх місць у світі. Співвідношення вартості активів публічних інститутів спільного інвестування (ICI) та недержавних пенсійних фондів (НПФ) до валового внутрішнього продукту коливається на межі статистичної похибки.

Дані річних звітів про діяльність НКЦПФР свідчать про стабільно негативне сальдо обсягу інвестицій нерезидентів через інструменти фондового ринку (за 2015-2017 рр. відтік капіталу іноземних інвесторів з фондового ринку сягнув 151 млрд грн). Обсяг операцій нерезидентів на фондовому ринку за 2015-2017 рр. зменшився з 345 до 56 млрд грн, тобто в 6 разів. Отже, на тлі загального зростання іноземних інвестицій до України, контрольований НКЦПФР інструментарій фондового ринку використовується не для залучення інвестицій, а для виведення капіталу.

Біржовий ринок акцій в Україні практично знищено після низки некомпетентних дій за участю НКЦПФР (нормотворчі експерименти над акціонерними товариствами, профанація процедур squeeze-out, відсутність належного захисту міноритарних акціонерів, хаотична зміна лістингових вимог, неадекватна рівню розвитку ринку капіталів України імплементація в повному обсязі вимог європейського законодавства щодо розкриття інформації, розробленого для розвинутих ринків). Обсяг біржових торгів акціями у 2018 р склав лише 1,2 млрд грн, що в 20 раз менше за 2014 р. та є одним з найменших показників у світі. Обсяг зареєстрованих емісій акцій скоротився у 2014-2018 рр. в 6,5 раз. Підприємства повністю позбавлені мотивації до залучення інвестицій через національний ринок капіталу. Вони не зацікавлені ані в публічності, ані в лістингу, ані взагалі в будь-якому обігу цінних паперів на українському ринку.

Відсутнє об'єктивне ринкове ціноутворення за лівовою часткою випусків цінних паперів через неадекватні вимоги до формування біржових цін та правові ризики торгів на фондових біржах, що спричинені незрозумілими та вибірковими підходами при віднесенні операцій до таких, що мають ознаки маніпулювання.

Практично весь біржовий ринок зводиться до торгів державними облігаціями, випуск та обіг яких знаходяться, на щастя, поза межею компетенції НКЦПФР. А інвестори, в тому числі інституційні, через дефіцит біржового інструментарію обмежені в можливостях диверсифікації вкладень.

За 4 роки не прийнято жодного законодавчого акту щодо захисту прав власників облігацій, що є обов'язковою умовою відновлення довіри інвесторів після масових дефолтів за облігаціями підприємств у 2008-2010 рр. Як наслідок, порівняно з 2014 р. обсяги біржових торгів облігаціями підприємств у 2018 р. скоротилися втричі, обсяг емісій – вдвічі.

Проте НКЦПФР виступила за цей час ініціатором, розробником або ідейним консультантом багатьох інших законодавчих змін на фондовому ринку.

Чого вартий лобійований НКЦПФР проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інвесторів від зловживань на ринках капіталу» (реєстраційний № 6303-д від 04.07.2018), у якому про захист

прав інвесторів у цінні папери мова майже не йде, натомість чітко спостерігається намір НКЦПФР майже безмежно розширити обсяг своїх повноважень та одночасно вийти з під будь-якого контролю з боку повноважних на те інших державних органів, та виключити участь експертного середовища й установ громадянського суспільства навіть в обговоренні проектів своїх рішень. Інша ініціатива НКЦПФР, закріплена в законопроекті № 6303-д – це стягування з учасників фондового ринку лівової долі прибутку задля забезпечення свого існування під прикриттям захисту прав цих учасників ринку та незважаючи на те, що їх кількість стрімко скорочується в силу запровадження виключно карального механізму діяльності НКЦПФР, за якого «учасник ринку може бути покараний у будь-який час та з будь-яких підстав».

Яскравим прикладом кулуарного вирішення стратегічних питань розвитку фінансового ринку є Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво з питань підготовки та впровадження “Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року”, який було підписано 28 травня 2019 року Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Фондом гарантування вкладів фізичних осіб та Міністерством фінансів України. Залучення експертів ринків капіталу до розробки цього документу Меморандумом не передбачено.

Замість чергового «покращення» процедури розкриття інформації емітентами цінних паперів відповідно до європейської практики насправді було створено передумови для корупційної монополізації інформаційних послуг на фондовому ринку на користь Державної установи «Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України» (АРІФРУ), підконтрольної НКЦПФР. Вперше серед всіх державних органів НКЦПФР запровадила «передовий досвід» з подачі обов’язкової звітності на платній основі. НКЦПФР, прийнявши підзаконні нормативно-правові акти значно пізніше встановлених строків, фактично створила правовий вакуум та позбавила можливості учасників ринку та емітентів самостійно налагодити розкриття та обмін інформацією з НКЦПФР у необхідному форматі та з відповідним рівнем захисту.

Але відсутність підзаконних нормативно-правових актів не завадила АРІФРУ завчасно провести тендер на закупівлю програмного забезпечення та обладнання, яке повністю відповідає вимогам НКЦПФР, оприлюдненим через пів року після тендеру. Про ці ознаки корупції в діях НКЦПФР учасники ринку в особі ПАРД повідомляли Комітет з питань запобігання і протидії корупції Верховної ради України та інші антикорупційні державні органи.

Інше проблемне питання – це відсутність офіційного перекладу європейських директив та регламентів з питань функціонування фондового ринку. Різниця правових систем та відсутність єдиного глосарію дають можливість НКЦПФР вільно трактувати та вибірково імплементувати норми законодавства ЄС, що не надає народним депутатам та учасникам ринку повної та об’єктивної інформації про реальний стан справ щодо імплементації європейського законодавства та перелік необхідних змін. Так само, за відсутності перекладу національного законодавства про фондовий ринок англійською мовою, відбувається маніпулювання фактами та їх перекручення і у взаємодії з міжнародними експертами. Проте зазначимо, що ця ситуація не є загальною

проблемою державних органів, а є проблемою виключно НКЦПФР та фондового ринку.

Не реалізовані також і публічно анонсовані керівництвом НКЦПФР на початку своєї каденції наступні дії: удосконалення інфраструктури розрахунків, депозитарного обліку та клірингу, збільшення кількості інструментів на ринку, поліпшення інвестиційного клімату тощо.

Основним своїм досягненням керівництва НКЦПФР вважають «очищення» ринку, яке відбувалось через застосування при виявленні ознак фіктивності дискримінаційних норм, невідповідних діючому законодавству, та через порушення справ щодо маніпулювання, які характеризувались непослідовністю, вибірковістю і суб'єктивністю критеріїв та підміною понять в ході судових слухань з цієї проблематики. Такі дії НКЦПФР призвели до визнання судом незаконним та не чинним рішенням НКЦПФР від 10.07.2015 № 980 щодо ознак фіктивності, а згодом і до скасування державної реєстрації цього рішення Міністром, та виявили значні складнощі у доведенні обґрунтованості дій НКЦПФР по відношенню до учасників ринку у судових процесах.

На наш погляд, за такого ставлення НКЦПФР до ринку, коли катастрофічне зменшення його розміру та учасників сприймається регулятором як власне найбільше досягнення та навіть мета, можна вже в найближчій перспективі очікувати зникнення національного ринку капіталу, як скільки-небудь значущого явища.

Як наслідок, стане незворотною міграція українських емітентів на виключно іноземні ринки капіталу, запланована пенсійна реформа стикнеться з повною відсутністю локальних інструментів (окрім державних), а національна економіка остаточно втратить внутрішні джерела фінансування через фондовий інструментарій.

Аби ці вкрай негативні очікування не справдилися, на нашу думку, необхідна оперативна реалізація наступних невідкладних заходів:

1) спрямування основних зусиль регулятора не на каральні чи обмежувальні дії щодо учасників фондового ринку, а на стимулювання та підтримку його розвитку, впровадження нових інструментів, спрощення процедур заснування бізнесу;

2) обов'язкове залучення експертів, представників інвестиційної спільноти до розробки Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року та інших програмних документів щодо розвитку ринку капіталу;

3) припинення маніпулювання інформацією, дискредитації та волюнтаристських дій НКЦПФР стосовно учасників ринку;

4) налагодження конструктивної співпраці НКЦПФР з учасниками ринку для збереження та відновлення національного ринку капіталу.

Впевнені, що це можливо виключно за умови надання діючому складу НКЦПФР Вашого, пане Президенте, доручення негайно виконати перелічені вище заходи, а у разі невиконання, зволікання, або спотворення виконання, як це ринок бачив минулі 4 роки, звільнити з посади тих керівників НКЦПФР, які будуть заважати виконанню Вашого доручення, та призначити дієвих і відповідальних фахівців, які сформуують повний, оновлений склад НКЦПФР та зможуть, нарешті, повернути України на мапу фінансових ринків світу.

Учасники ринку капіталу все ще мають надію, що завдяки успішним реформам Україна досить швидко досягне високих темпів економічного зростання та поступової інтеграції до європейських ринків капіталу.

З повагою,

Від Асоціації «Українські Фондові Торговці» (АУФТ)
Єлізавета Ревіло, Президент АУФТ

Від Професійної Асоціації учасників Ринків капіталу та Деривативів (ПАРД)
Олексій Кий, Президент ПАРД

Від Української Асоціації Інвестиційного Бізнесу (УАІБ)
Андрій Рибальченко, Генеральний директор УАІБ

Від Асоціації «Біржові та електронні майданчики»
Олег Падалка, директор

Контактні дані (адреса для листування) уповноваженої особи:

*Асоціація «Українські фондові торговці», м. Дніпро, вул. Воскресенська, буд. 30, 49000, Україна
тел. +38 (044) 500-18-92, info@aust.com.ua*